

Recenzja rozprawy doktorskiej pod tytułem *Wymagania stawiane kandydatom do nowicjatu ze względu na stan kanoniczny i osobiste przymioty*, autorstwa mgr. Lic. Angeliki Próchniak, napisanej na seminarium z Prawa Zakonnego pod kierunkiem ks. dra hab. Ambrożego Skorupy prof. KUL

Motywuując wybór tematu przedłożonej pracy, Autorka między innymi stwierdza: „Problematyka dotycząca formacji zakonnej nowicjatu nie została do tej pory całościowo podjęta w literaturze kanonistycznej polskiej i zagranicznej (Wstęp, s. 12).

Jeśli przyjąć tak sformułowaną motywację, przy istotnie znaczącym uwzględnieniu licznych opracowań – jak podkreśla sama Autorka - cytowanych autorów, należałoby precyzyjniej uzasadnić przyjętą formułę tematu, tym bardziej, że – jak czytamy nieco dalej w uzasadnieniu: „W literaturze zagranicznej większa część (co rozumie Autorka przez wyrażenie *większa część*?) autorów podjęła tę tematykę w sposób pośredni i zarazem mniej wyczerpujący lub odnosili się – według jej wyrażenia - tylko do jednej z przedstawionych hipotez...(tamże). Motywację kończy następująca konkluzja: „Dlatego też, praca będzie samodzielny opracowaniem uwzględniającym dotychczasowe wyniki badań” (tamże); samodzielny – to znaczy?

1. Ocena merytorycznej strony rozprawy

Rozdział I, zatytułowany: „Nowicjat jako instytucja kanoniczna”, zasadniczo (wprawdzie w innej, niż obecnie postaci) była i jest znana od początków życia zakonnego. Opisywana przez Autorkę instytucja nowicjatu, chociaż w wielu kwestiach interesująca, mogła być w

kontekście tematu ujęta raczej aluzyjnie i syntetycznie. (przykładowo: p. 3.2., s. 50-55).

Rozdział II, zatytułowany „Przymioty wymagane od kandydatów”, stanowi istotnie zasadniczy rdzeń tematu, czemu też Autorka poświęciła znaczną uwagę. Jednak w przyjętej przez siebie konwencji problematyki, zbyt szczegółowo i drobiazgowo poczyniła uwagi w odniesieniu do wymaganych od kandydatów przymiotów. Na przykład w kwestii wymogu zdrowia (zob. 2.1-2.5., s. 72-91; następnie w odniesieniu do wymogu odpowiedniego charakteru: (3.- 4.2., s. 91-107, a nadto cały blok zagadnień zawartych pod p. 5, s. 107-134, pod tytułem: „Zdolność do życia w danym instytucie radami ewangelicznymi” (p. 5.1., s. 110-111) oraz kwestie pod tytułem: „Pojęcie rad ewangelicznych” (5.2., s. 110-112.; 5.3.; s. 112-115; następnie kwestie poruszone pod p. 5.3.2.4.1., s. 123-129; wreszcie zagadnienia pod tytułem: „Pojęcie homoseksualizmu i kultury gejowskiej”. Jak widać: powyższe kwestie nie korespondują - zarówno od strony metodologicznej jak i merytorycznie - z podtytułem rozdziału w określonym brzmieniu rozdziału: „Przymioty wymagane od kandydatów”.

Rozdział III, zatytułowany „Przeszkody i zakazy przyjęcia do nowicjatu”, które Autorka wylicza i eksponuje enumeratywnie, dyskwalifikują, jak to uzasadnia, aspirujących kandydatów do życia w instytucach życia konsekrowanego. W związku z powyższym, Autorka trafnie rozwija pojęcia stanów w Kościele, co (pewnie taki był jej zamysł) miało prowadzić do jasnego wyeksponowania przeszkód i zakazów występujących u kandydatów, wywodzących się z różnych kategorii osób, aspirujących do nowicjatu. Kwestie te zostały szczegółowo przedstawione pod tytułem: „Przeszkody prawa powszechnego, powodujące nieważność nowicjatu” (2.3.3., s. 149-

185).

Przechodząc do szczegółowego wglądu do zaprezentowanej systematyki przeszkód i zakazów, nie da pominąć pytania: dlaczego Autorka nie dokonała analizy wykazu przeszkód zgodnie z porządkiem zawartym w normie kan. 643 - to po pierwsze; następnie: dlaczego określony wymóg wieku pod n. 1 tej normy został pominięty; owszem poruszony, lecz tylko aluzyjnie we Wnioskach (s. 185).

W przyjętym przez siebie porządku, omawianych *przeszkód i zakazów*, Autorka obszernie opisuje je, przyjmując za punkt wyjścia uznane i usankcjonowane wymogami prawa kryteria; brak jednak odniesienia do § 2 omawianego kanonu, mówiącego o tym, że „Własne prawo może ustanowić jeszcze inne przeszkody unieważniające przyjęcie albo dołączyć inne warunki” (tamże).

Wypada następnie odnotować, że pominięta w § 2 tego kanonu klauzula, powinna była znaleźć wyjaśnienie, jako że została szczególnie uwydatniona przez Sobór Watykański II, a następnie usankcjonowana przez prawodawcę w postaci tzw. „słusznej autonomii”, przyznanej instytutom życia konsekrowanego.

Rozdział IV, pod tytułem „Obowiązek odpowiedniego przygotowania i weryfikacja kandydatów przed przyjęciem do nowicjatu”, wyraźnie koresponduje z tematem, chociaż – jak się wydaje – można było oba zagadnienia wyodrębnić ze względu na odrębny przedmiot związanych z nimi kwestii.

W szczegółowym zapisie pod podtytułem „Podmioty biorące udział w przygotowaniu” (1., s. 188), należało raczej – jak się wydaje – rozpocząć od zapisu pod tytułem: „Osoby odpowiedzialne za przygotowanie (1.2.2., s. 197), gdzie również należało uwydatnić najpierw miejsce i rolę wyższych przełożonych, a dopiero po nich, dla bezpośrednich odpowiedzialnych za przygotowanie (por. z: 1.2., s. 191...). Następujące dalej rozważania, słusznie i trafnie ukazują zadania i obowiązki osób odpowiedzialnych za przygotowanie (2., s.

205 i następne), by następnie przejść do szczegółowych rozważań na temat rozpoznawania autentyczności powołania kandydatów do życia zakonnego w początkowej fazie formacji (2.2.1., s. 209).

Z kolei dalsze analizy, dotyczące zasad formacji w instytutach oraz wiążące się z nimi kwestie weryfikacji powołania do wybranego przez kandydata instytutu, stanowią w tym miejscu ważny fragment rozważań, szczególnie dotyczące decyzji definitywnego włączenia kandydata w życie danego instytutu (2.2.1.- 2.2.7., s. 210-217).

Zagadnieniem niemniej doniosłym, któremu Autorka poświęciła znaczną uwagę, są kwestie związane z oceną i weryfikacją drogi przebytej przez nowicjuszy (2.2.6., s. 216) oraz wymogu współpracy ze sobą osób, zespołu Formacji (2.2.7., s. 216-217). Wiele uwagi poświęciła Autorka także sprawom, którym, zwłaszcza w ostatnich czasach przypisuje się poważne znaczenie: mianowicie proponowanym, w razie potrzeby, interwencjom biegłych, które winny być dopuszczane, zgodnie z wytycznymi i wskazówkami nauki i Magisterium Kościoła (3-3.5.1., s. 217-229).

Stosunkowo obszerne Zakończenie Rozprawy, zamyka swego rodzaju podsumowanie poczynionych analiz i rozważań (s. 232-242).

Trzeba zatem odnotować, iż Autorka prawidłowo i w sposób właściwy wprowadza czytelnika w treść każdego rozdziału, by następnie po rozwinięciu poruszanej problematyki tegoż, podsumować całość rozważań w formie stosownych wniosków.

Liczące 9 stronic Zakończenie – które z merytorycznego punktu widzenia winno być swego rodzaju konkluzją całokształtu rozprawy, nie może jednak zawierać powtórek – a takie się znajduje - nawet ujętych syntetycznie. Natomiast należałoby, mając na uwadze całość przeprowadzonych analiz i podsumowań, wyprowadzić i sformułować wnioski *de lege ferenda*.

2. Ocena strony formalnej dysertacji

Rozprawa doktorska, ujęta w ramy czterech rozdziałów, otrzymała – zgodnie z merytoryczną wagą zagadnień – stosowne i prawidłowe proporcje: w postaci określonych podrozdziałów, punktów i podpunktów. Innymi słowy: Autorka wykazała się w tym zakresie spraw umiejętnością formalnego rozłożenia akcentów, podyktowanych wagą i znaczeniem rozważanych problemów.

Jeśli idzie o wykorzystane źródła i literaturę przedmiotu, należy odnotować imponującą liczbę cytowanych dokumentów oraz uznanych autorów dzieł i opracowań; w tym licznych pozycji także w językach obcych.

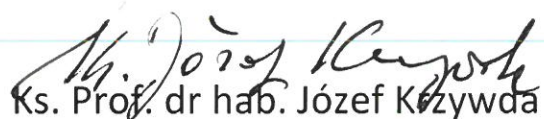
Systematyzując wszakże źródła w pięciu określonych grupach, można było, jak się wydaje, mając na uwadze rodzaje dokumentów, znaleźć dla nich inne miano, niż nazwać je, na przykład: jako „inne” (5. Inne, s. 253). Należało także w wykazie literatury przedmiotu wyodrębnić autorów: o ścisłej proweniencji prawnej od innych, np. omawiających zagadnienia socjologiczne (zob. w wykazie autorów: s. 256- 258; 259). Jeśli z kolei idzie o stosowanie przypisów, trzeba odnotować staranność, jak i dokładność cytacji. Język dysertacji, zasadzie poprawny, ale już sam styl wykładu bywa niekiedy zawyły. Spotyka się – i to nierzadko - pewne „niedoróbki” gramatyczne (np. jedno ze zdań rozpoczyna się następująco: „Remigiusza Sobańskiego podaje następującą definicję postępu...(s. 176); inne: „Osoba może po raz kolejny, ale tym razem w sposób wolny podjąć decyzję o wstąpieniu do nowicjatu...” (s. 177-178); jeszcze inne, bynajmniej nie wyrwane z kontekstu: „Człowiek bez obciążeń natury psychicznej jest w *sanie* (podkreślenie) uczynić z tego, co dzięki działaniu intelektu i wolna wola gotowa do podjęcia działania w obranym uprzednio przez intelekt kierunku” (s. 169) itp.

3. Podsumowanie i ocena całości kształtu rozprawy

Sumując poczynione wyżej uwagi i oceny, począwszy od oceny wyboru i motywacji tematu dysertacji, należy stwierdzić, iż przedstawiona praca jest – mając przede wszystkim merytoryczną stronę rozprawy - ważnym i cennym przyczynkiem do zasobu naukowej wiedzy na temat instytutów życia konsekrowanego. Należałoby jednak zachować pewną dozę ostrożności, stwierdzając, że zaprezentowana praca jest – zdaniem Autorki rozprawy - : „samodzielnym opracowaniem” (Wstęp, s. 12).

Mając wszakże na uwadze – podkreślić wypada - znaczący naukowy wkład mgr lic. Angeliki Próchniak, do skarbicy wiedzy w dziedzinie życia konsekrowanego w Kościele, składam do Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, pozytywny wniosek o kontynuowanie przez Radę Instytutu Prawa Kanonicznego, rozpoczętego przewodu doktorskiego.

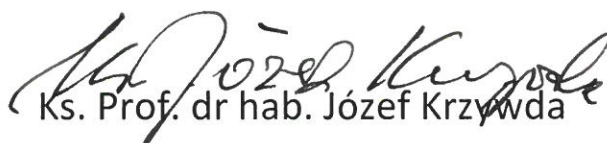
Kraków, dnia 14. 10. 2020 r.

Ks. Prof. dr hab. Józef Krzywda

Potwierdzenie merytorycznej oceny powyższej recenzji – po uwzględnieniu naniesionych przez P. Angelikę poprawek mankamentów o charakterze graficznym.

Niniejszym podtrzymuję i potwierdzam pierwszą ocenę przedłożonej w dniu 14. 10. 2020 r. rozprawy.

Kraków, dnia 23 marca 2021 r.

Ks. Prof. dr hab. Józef Krzywda